

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ

Кафедра підприємництва та маркетингу

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор інституту економіки та
менеджменту

 І. Б. Запукхляк

« 31 » _____ 08 _____ 2021 р.

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ В ПІДПРИЄМНИЦТВІ

(назва навчальної дисципліни)

РОБОЧА ПРОГРАМА

Перший (бакалаврський) рівень

(рівень вищої освіти)

галузь знань

07 Управління та адміністрування

(шифр і назва)

спеціальність

076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

(шифр і назва)

освітньо-професійна
програма

Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

(назва)

вид дисципліни

обов'язкова

обов'язкова /вибіркова

Робоча програма дисципліни «Управління витратами в підприємстві» для студентів, що навчаються за освітньою програмою на здобуття ступеня **бакалавр** за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

Розробник:
доц. кафедри підприємництва та
маркетингу, к.е.н.

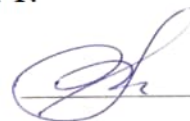

Н. А. Даляк

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри підприємництва і маркетингу.

Протокол від « 25 » серпня 2021 року № 1.

Завідувач кафедри підприємництва і маркетингу

І. В. Перезова

Узгоджено:

Гарант освітньої програми

«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

С. А. Побігун

1 ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Ресурс годин на вивчення дисципліни «Управління витратами в підприємстві» згідно з чинним РНП, розподіл по семестрах і видах навчальної роботи для різних форм навчання характеризує таблиця 1.

Таблиця 1 – Розподіл годин, виділених на вивчення дисципліни «Управління витратами в підприємстві»

Найменування показників	Всього		Розподіл по семестрах			
			Семестр 6		Семестр ____	
	Денна форма навчання (ДФН)	Заочна (дистанційна) форма навчання (ЗФН)	Денна форма навчання (ДФН)	Заочна (дистанційна) форма навчання (ЗФН)	Денна форма навчання (ДФН)	Заочна (дистанційна) форма навчання (ЗФН)
Кількість кредитів ECTS	4	4	4	4		
Кількість модулів	1	1	1	1		
Загальний обсяг часу, год	120	120	120	120		
Аудиторні заняття, год, у т.ч.:	44	12	44	12		
лекційні заняття	18	4	18	4		
семінарські заняття	-	-	-	-		
практичні заняття	26	8	26	8		
лабораторні заняття	-	-	-	-		
Самостійна робота, год, у т.ч.	76	108	76	108		
виконання курсового проекту	30	30	30	30		
виконання контрольних (розрахунково-графічних) робіт						
опрацювання матеріалу, викладеного на лекціях	10	18	10	18		
опрацювання матеріалу, винесеного на самостійне вивчення	14	34	14	34		
підготовка до практичних занять та контрольних заходів	10	14	10	14		
підготовка звітів	3	-	-	-		

лабораторних робіт						
виконання індивідуальної роботи	12	12	12	12		
підготовка до екзамену						
Форма семестрового контролю	Захист курсової роботи, диф. залік		Захист курсової роботи, диф. залік			

2 МЕТА ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

«Управління витратами в підприємстві» - це навчальна дисципліна циклу професійної та практичної підготовки бакалаврів за напрямом «Підприємництво, торгівля і біржова діяльність», предметом вивчення якої є процес цілеспрямованого формування витрат за їх видами, місцями та носіями за постійного контролю рівня витрачання ресурсів і стимулювання економії. З огляду на сучасний стан вітчизняної економіки, що об'єктивно супроводжується суттєвим зростанням інформаційного навантаження на управлінський персонал, в Україні зростають потреби у висококваліфікованому управлінському персоналу, здатних працювати в умовах новітніх інформаційних технологій.

Будь-яка діяльність, передусім підприємницька, потребує витрат ресурсів. Від рівня операційних витрат істотно залежать ефективність функціонування підприємства та його конкурентоспроможність. Тому управління витратами є важливою функцією економічного механізму кожного підприємства.

Вивчення дисципліни «Управління витратами в підприємстві» базується на таких дисциплінах як «Підприємницька діяльність», «Облік податків у підприємстві» тощо.

Метою вивчення дисципліни «Управління витратами в підприємстві» є формування у студентів теоретичних знань про закономірності формування витрат за видами, центрами відповідальності та носіями для мінімізації їх рівня та обґрунтування оптимальних господарських рішень, методології проведення аналізу їх величини.

Підготовка нової генерації професійних управлінців з галузях підприємництва, торгівлі і біржової діяльності є комплексною в рамках вимог Болонської декларації при формуванні європейського освітнього простору, пріоритетом якої є якість знань та професійна мобільність фахівця. Тому фахова підготовка з дисципліни «Управління витратами в підприємстві» охоплює не лише освітні, а й моральні, етичні, психологічні аспекти діяльності майбутнього управлінця, орієнтовані на європейські зразки освітніх технологій.

Завдання вивчення дисципліни «Управління витратами в підприємстві»: опанування теоретичних основ та набуття практичних навиків управління витратами підприємств; опанування змісту та методів калькулювання витрат підприємства; опанування методики складання аналітичного висновку за результатами дослідження; опанування майбутніми фахівцями знань з розробки заходів нівелювання негативних чинників впливу

за наслідками проведеного фінансового аналізу господарської діяльності підприємства.

Предмет вивчення дисципліни «Управління витратами в підприємстві» є методи і прийоми визначення, аналізу та управління величиною витрат підприємства.

В результаті вивчення дисципліни «Управління витратами в підприємстві» студенти повинні:

знати: теоретичні основи формування витрат на підприємстві; загальні методичні принципи та методи розрахунку їх величини та оцінки їх поведінкової моделі; загальні методичні принципи та методи планування їх величини; загальні методичні принципи та методи контролю за їх величиною; методику використання математико-статистичних методів і моделей в процесі побудови системи управління витратами на підприємстві.

вміти: виявляти фактори, що зумовлюють рівень витрат, обчислювати їх величину за видами, місцями та носіями, аналізувати вплив структури і динаміки витрат на прибуток підприємства.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей, передбачених відповідним стандартом вищої освіти України:

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей, передбачених стандартом вищої освіти України для спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України 13.11.2018 р. № 1243, зокрема:

інтегральної: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької, торговельної та біржової діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних, біржових структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальних:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК 10. Здатність діяти відповідально та свідомо.

фахових:

СК 1. Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності.

СК 2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

СК 7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

Результати навчання дисципліни деталізують такі програмні результати навчання, передбачені стандартом вищої освіти України для спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України 13.11.2018 р. № 1243 (із зазначенням порядкового номеру у відповідності до розділу V цього стандарту) :

ПРН 1. Використовувати базові знання з підприємництва, торгівлі і біржової діяльності й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях;

ПРН 2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності;

ПРН 5. Організувати пошук, самостійний відбір, якісну обробку інформації з різних джерел для формування банків даних у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності;

ПРН 11. Демонструвати базові й структуровані знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності для подальшого використання на практиці;

ПРН 12. Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

3 ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

3.1 Тематичний план лекційних занять

Тематичний план лекційних занять дисципліни характеризує таблиця 2.

Таблиця 2 – Тематичний план лекційних занять

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем (Т) та їх зміст	Обсяг годин		Література	
		ДФН	ЗФ	порядковий номер	розділ, підрозділ
М 1	Управління витратами в підприємстві	18	4	1, 2, 3	
ЗМ1	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ: АНАЛІЗ, КОНТОЛЬ. БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ	18	4		
Т 1.1	Зміст поняття «витрати», формування їх структури та основні передумови управління ними на підприємстві. Поняття «витрати». Формування структури обліку витрат. Основні етапи розвитку управління витратами (самостійно). Основні передумови управління витратами. Класифікація витрат для управління	4	0,5		

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем (Т) та їх зміст	Обсяг годин		Література	
		ДФН	ЗФН	порядковий номер	розділ, підрозділ
Т 1.2	Класифікація витрат з метою управління та методи побудови функції витрат Класифікація витрат з метою управління. Моделі поведінки змінних витрат. Методи побудови функції витрат	2	0,5		
Т 1.3	Методи калькулювання і обліку витрат Роль і методи калькулювання. Роль калькулювання в управлінні витратами. Калькуляційні одиниці (носії витрат) на підприємстві. Калькулювання і облік за замовленнями. Калькулювання і облік за процесами. Калькулювання собівартості спільних продуктів. Калькулювання і облік повних і змінних витрат.	2	0,5		
Т 1.4	Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку Сутність і передумови аналізу системи “витрати-обсяг-прибуток”. Аналіз рівноваги та безпеки операційної діяльності. Вплив постійних витрат на прибутковість діяльності підприємства. Значення управління прибутком і факторами його формування. Аналіз чутливості прибутку.	2	0,5		
Т 1.5	Аналіз релевантної інформації при прийнятті управлінських рішень. Поняття релевантної інформації. Аналіз альтернативних рішень. Оптимальне використання ресурсів за умов обмежень.	2	0,5		
Т 1.6	Система управління витратами. Функції і побудова системи управління витратами. Управління витратами як процес цілеспрямованого формування витрат за їх видами, місцями і носіями за постійного контролю їх рівня та стимулювання зниження. Важливість обґрунтування рівня витрат і контролю формування їх за центрами відповідальності. Функціональний аспект системи управління витратами: нормування, планування, облік, аналіз витрат, стимулювання їх зниження. Організаційна система управління витратами на підприємствах.	2	0,5		
Т 1.7	Формування витрат за місцями і центрами відповідальності. Поняття «місця витрат». Місця витрат і центри відповідальності. Ієрархічна структура місць витрат на підприємстві. Центри відповідальності за витрати (центри витрат) і центри прибутку. Вимоги до організації центрів відповідальності. Функціональний і територіальний критерії організації центрів відповідальності. Кошториси	2	0,5		

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем (Т) та їх зміст	Обсяг годин		Література	
		ДФН	ЗФН	порядковий номер	розділ, підрозділ
	підрозділів. Методика складання кошторисів підрозділів різного функціонального призначення. Розподіл витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів за складанням кошторисів.				
Т 1.8	Основи бюджетного планування та контролю Сутність, цілі та організація бюджетування. Порядок складання та взаємоузгодження бюджетів. Контроль виконання бюджетів та аналіз відхилень. Облік і звітність як елементи контролю витрат. Методи контролю витрат. Стандарт-костінг і нормативний метод калькулювання. Стимулювання економії ресурсів	2	0,5		

Всього:

М1 – змістових модулів - 1

3.2 Теми практичних (семінарських) занять

Теми практичних (семінарських) занять дисципліни наведено у таблиці 3.

Таблиця 3 – Теми практичних (семінарських) занять

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем (Т) та їх зміст	Обсяг годин		Література	
		ДФН	ЗФН	порядковий номер	розділ, підрозділ
М 1	Управління витратами в підприємстві	26	8	1, 2	
ЗМ1	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ: АНАЛІЗ, КОНТОЛЬ. БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ	26	8		
Т 1.1	Зміст поняття «витрати», формування їх структури та основні передумови управління ними на підприємстві	4	1		
Т 1.2	Класифікація витрат з метою управління та методи побудови функції витрат	4	1		
Т 1.3	Методи калькулювання і обліку витрат Роль і методи калькулювання. Роль калькулювання в управлінні витратами.	4	1		
Т 1.4	Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку	4	1		
Т 1.5	Аналіз релевантної інформації при прийнятті управлінських рішень.	4	1		
Т 1.6	Система управління витратами.	2	1		
Т 1.7	Формування витрат за місцями і центрами відповідальності.	2	1		

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем (Т) та їх зміст	Обсяг годин		Література	
		ДФН	ЗФН	порядковий номер	розділ, підрозділ
Т 1.8	Основи бюджетного планування та контролю	2	1		

3.3 Завдання для самостійної роботи студента

Перелік матеріалу, який виноситься на самостійне вивчення, наведено у таблиці 4.

Таблиця 4 – Матеріал, що виноситься на самостійне вивчення

Шифри	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), питання, що виноситься на самостійне вивчення	Обсяг годин (денна/заочна)	Література	
			порядковий номер	розділ, підрозділ
М1	Виконання курсової роботи	30/30	1-6	
М1	Опрацювання матеріалу, викладеного на лекціях	10/18	1-6	
М1	Опрацювання матеріалу, винесеного на самостійне вивчення (формування тез доповіді на конференцію)	14/34	1-6	
М1	Підготовка до практичних занять та контрольних заходів	10/14	1-6	
М1	Індивідуальна робота: курс «Фінансовий менеджмент» на платформі Prometheus	12/12	7	
	Разом	76/108		

4 НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

4.1 Основна література

1. Артамонова Н. С. [Управління витратами](#) [Текст]: навч. посіб. / Н. С. Артамонова, М. О. Акульшина. – К.: Сладкевич Б. А., 2018. – 116 с. – 115-116. – ISBN 978-617-7594-01-6.

2. Перезозова І. В., Даляк Н. А. [Управління витратами в підприємстві: методичні вказівки для виконання курсової роботи](#) [Електронний ресурс]. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2018. – 25с.

3. Перезозова І. В., Даляк Н. А. [Управління витратами в підприємстві: методичні вказівки для самостійного та дистанційного вивчення дисципліни](#) [Електронний ресурс]. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2018. – 32 с

4.2 Додаткова література

4. Артамонова Н. С. [Управління витратами](#) [Текст]: навч. посіб. / Н. С. Артамонова, М. О. Акульшина. – К. : Сладкевич Б. А., 2019. – 116 с. – 115-116. – ISBN 978-617-7594-01-6.

5. [Податковий кодекс України](#) [Текст]: із змінами і доп. станом на 01 жовт. 2013 р., (відповідає офіц. текстові). – К. : Правова єдність, 2013. – 616 с.

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Мінфін України; Наказ, Положення від 31.12.1999 № 318. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>

7. Курс «Фінансовий менеджмент» на платформі «Prometheus» – громадський проект масових відкритих онлайн-курсів// Режим доступу: https://courses.prometheus.org.ua/courses/NAUKMA/101/2014_T2/about

5 ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Форми навчання: навчальні заняття - лекції, практичні, лабораторні, консультації; самостійна робота - вивчення окремих питань тем студентом самостійно, підготовка до відпрацювання занять у разі пропуску; практична підготовка - підготовка до виконання лабораторних робіт; контрольні заходи - тести, контрольні роботи.

При вивченні дисципліни відповідно до наказу №150 від 24.06.2021р. використовуються такі методи навчання, а саме:

МН 1 - словесні методи (МН 1.1 – лекція, МН 1.2 – розповідь – пояснення, МН 1.3 – бесіда); МН 2 - наочні методи (МН 2.4 - комп'ютерні і мультимедійні методи); МН 3 - практичні методи (МН 3.1 – вправи, МН 3.4 - практичні роботи); МН 4 – індуктивний метод; МН 5 – дедуктивний метод; МН 6 – традуктивний метод; МН 7 – аналітичний метод; МН 10 - метод узагальнення; МН 15 - проблемно-пошуковий метод; МН 17 – дослідницький метод; МН 18 - методи самостійної роботи вдома; МН 19 - робота під керівництвом викладача; МН 20 - інтерактивні методи (МН 20.1 - кейс-метод, МН 20.2 - дискусія, диспут, МН 20.3 - мозковий штурм, МН 20.4 - рольові і ділові ігри, МН 20.7 - бесіда-діалог)

6 ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Усі види робіт слід виконувати вчасно, щоб зберігати загальний темп курсу, котрий сприяє ефективному засвоєнню матеріалу. Наслідками пропущених занять без поважних причин, зазвичай, стають додаткові види самостійної роботи (домашня контрольна робота, усна відповідь, тестовий контроль, презентація).

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу.

Система оцінювання – оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням: лекції – 30% семестрової оцінки, практичні роботи – 70 % семестрової оцінки.

7 МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Оцінювання знань студентів проводиться за результатами комплексних контролів за змістовими модулями. Модульний контроль за кожним змістовим модулем передбачає контроль теоретичних знань і практичних навиків, самостійної та індивідуальної роботи. Схему нарахування балів при оцінюванні знань студентів з дисципліни наведено в таблиці 6.

Таблиця 6 – Схема нарахування балів у процесі оцінювання знань студентів з дисципліни “Управління витратами в підприємстві”

Види робіт, що контролюються	Максимальна кількість балів
МФО 8 - тестовий контроль засвоєння теоретичних знань модуля М1: Кл1	30
Контроль засвоєння практичних навиків модуля М1, в т.ч.:	70
МФО 4 - поточний контроль по Т 1	5
МФО 5 - усний контроль по Т 2	5
МФО 6 - письмовий контроль по Т 3	5
МФО 4 - поточний контроль по Т 4	5
МФО 5 - усний контроль по Т 5	5
МФО 6 - письмовий контроль по Т 6	5
МФО 4 - поточний контроль по Т 7	5
МФО 5 - усний контроль по Т 8	5
контроль виконання індивідуальної роботи	20
контроль виконання самостійної роботи ЗМ1, ЗМ2	10
Усього	100

Остаточне оцінювання екзамену з дисципліни проводиться відповідно до вимог чинного Положення «Про систему поточного і підсумкового контролю, оцінювання знань та визначення рейтингу студентів»

Оцінка з дисципліни виставляється студенту відповідно до чинної шкали оцінювання, що наведена нижче:

Університетська (в балах)	Національна	ECTS	Визначення ECTS	Рекомендована система оцінювання згідно із наказом МОІНУ № 48 від 23.01.2004 р.
90 – 100	Відмінно	A	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90 – 100 (відмінно)
82 – 89	Добре	B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	75 – 89 (добре)
75 – 81		C	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	
67 – 74	Задовільно	D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	60 – 74 (задовільно)
60 – 66		E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	
35 – 59	Незадовільно	FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як отримати залік або складати екзамен	35 – 59 (незадовільно із можливістю повторного складання екзамену)
0 – 34		F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота	0 – 34 (незадовільно із обов’язковим повторним вивченням модуля)